

PRODANÁ LÁSKA

Veselohra v jednom jednání

O S O B Y

MUŠEK, hospodářský ředitel

MARIE, jeho dcera

IVAN VČELÁK, důchodní u Muška

ANTONÍN VEVERKA } studující

MARTIN KURKA }

LIDUŠKA, služka Mariina

Děj na venkově za dob patrimoniálních.

Zahrada. V pozadí nízké keře a za nimi opodál stromy. V pravém popředí besídka zcela obrostlá, otevřena k obecenstvu. Vlevo lavice a květinové keře. V levém popředí a po celé levé straně vysoké stromy.

VÝSTUP PRVNÍ

MARIE a VEVERKA *sedí na lavici a drží se za ruce.*
Později LIDUŠKA za scénou.

VEVERKA: A byť se stalo cokoli, byť i smrt se blížila — s posledním vzdechnutím, s posledním zachvřením srdce umírajícího myslil bych ještě na tebe.

MARIE: Ó jakž mé srdce při zvuku hlasu tvého zase okřívá! Pověz, Konráde, jaká šťastná náhoda tvou nohu sem zavedla — sem, do této pustiny, kde mezi surovými, nevzdělanými lidmi, kteří ani nevědí, co je cit, co poesie, holubice tvá s chorým srdcem touhou po tobě umírala.

VEVERKA: Ó Alfonzino!

MARIE: Ó Konráde! Ó Valenrode můj!

VEVERKA: Já umíral taktéž touhou po tobě, a jakmile prázdniny nastaly, okřídčil jsem nohy své, vybídnul přítele Kochanovského a spěchal k tobě, abych zase chvílku žil. V Praze bylo bez tebe mrtvo, pusto; mimo Kochanovského jsem neměl nikoho, s kým bych byl o své lásce, o svých ideálech tak porozprávět mohl jako s tebou, — nikoho, kdo by byl kvetoucím obrazem mé horující fantasie tak rozuměl jako ty. Znáš ten svět, jak hnusný a prozaický jest!

MARIE: Zkusila jsem to zde! — Kochanovský je tedy s tebou?

VEVERKA: Ovšem, on mne neopustí! Chudák, ten se musí jen

přátelstvím spokojit, kdežto mne city vyšší lásky kojí. Dlouho jsem vzdychal a toužil, dlouhá zima mne trýznila, nyní se ale proměňuje sních zase v květy, smutek srdce v rozkoš, kolem mne bude zase tichý mech o lásce šeptat, kvetoucí strom šumět lásky žel a — a —

MARIE (*objímá ho*): Miluješ mne posud stejně, Valenrode?

VEVERKA: Stále víc a více, ač v každém okamžiku myslím, že vyššího stupně rozháranosti už ani není! Má láska je však jako píseň, kterou se duše v ohnivý uhel rozpaluje!

MARIE: Jak krásně mluvíš, jak květnatě!

VEVERKA: Ó kéž by každé mé slovo bylo růže, tak krásná, jako jsou ty červené růže na tvých tvářích a ty sněhobílé růže nevinnosti ve tvých prsou! Škoda že jen ty první líbat mohu. (*Líbá ji.*)

MARIE: Já omdlím láskou!

VEVERKA: Ó podpírejte mne kvítím a obložte mne jablky, neboť láskou omdlévám!

MARIE: Můj anděle!

VEVERKA: Ó Alfonzino!

MARIE: Ó řeč tvá je zcela jiná než hovory lidí těch, s kterými zde obcovat musím. Nerozumějí mně a nedovolují ani, abych krásám přírodním žila. Obdivuju-li západ slunce, mluví otec cosi o válení se zrána; pravím-li, že je to nebe jako obloha italská, řekne otec: „Tys tam byla!“ A tak mne stále urážejí. A to sprosté pojmenování mne, to volání —

LIDUŠKA (*za scénou vpravo*): Slečno Mária!

MARIE: Teď sám slyšíš! (*Volá.*) Hned přijdu, hned! — (*K Veverkovi.*) Pozdrž se zde jen chvíli, hned zase přijdu! Sbohem zatím, Konráde! (*Odkvapí vpravo.*)

VEVERKA (*volá za ní*): Ó sbohem, holubice má, labuti má, — má — — huso! To děvče je posud tak hloupé a romantikou zblázněné jako dříve! A co nejhoršího, mně se ta hra s ní začíná protivit. To neustálé hloupé horování mě už hrozně nudí — a já bych se při té nucené poesii rozzíval — (*zívá*) ah! — Ah! — Dřív jsem u ní vydržel třeba půl dne, a teď by to byla má smrt. A k tomu praví jistý mudrc: „Dlouhou chvíli umřít je víc než umřít.“ (*Opět zívá.*)

VÝSTUP DRUHÝ

KURKA. VEVERKA.

KURKA (*vystoupí levou stranou ze stromů*): Pst! Antoníne!
Veverko! Jsi už sám?

VEVERKA: Nejsem! Bavím se sám s sebou.

KURKA: To nejsi v nejlepší společnosti.

VEVERKA: *Teď* ne, to je pravda! — Kde jsi se tu však vzal?

KURKA: Viděl jsem tě, jak přelízáš zed', a jdu sem, protože ti něco chci říci.

VEVERKA: Nemám času!

KURKA: O tvůj čas se neprosím; chci jen, abys mně dal peníze.

VEVERKA: Peníze? Bláhovče! Kdo má peníze, má také dost času, a já ti řekl, že času nemám!

KURKA: Vždyť však musíš ještě peníze mít!

VEVERKA: Že musím? Prosím tě, Martínku, přinut' mne k tomu, budu ti za to vděčen. Vidiš, hochu, umíš-li lidi nutit, aby měli peníze, vyděláš si —

KURKA: Prosím tě, nezlob mne!

VEVERKA: Žeť jsi vždy tak nakvašen! Já a tebe zlobit! Víš dobře, jaké široké srdce mám, jak rád bych celý svět oblažil, — a přítele zarmoutit nebo rozzlobit? — Ne, to ne, pro celý svět bych se toho nedopustil. Ale teď bys už mohl jít!

KURKA: Dej mně peníze!

VEVERKA: Kurko, ty mé srdce zarmucuješ. Myslím, že na mně ničeho více nemiluješ než peníze.

KURKA: Už se zlostí necítím! Vždyť jsi prve lhal, že žádných nemáš!

VEVERKA (*s líčeným smutkem*): Právě proto, že žádných nemám, je tvá láska ke mně pouhé nic!

KURKA: Veverčičko, mluv pak moudře a zanech šprýmů; vždyť dovedeš být rozumným, když chceš.

VEVERKA: Já rozumným? Hochu, ta poklona je mělká! Ovšem, peníze jsou také mělké a ploché, a kdo je chce vylichotit, musí hodně mělce mluvit.

KURKA: Tys ničema!

VEVERKA: Chudoba musí vždy snášet nadávky. Ostatně může být člověk bohat, velmi bohat, a přece ničím — tedy ničemou.

KURKA: Já potřebuju peníze, a ne tvá naučení!

VEVERKA: Peněz nepotřebuješ, věř mně! Peníze jsou prý jen naděje na koupené blaho. Zamiluj se zde jako já, buď blažený jako já, a na peníze ani nevzpomeneš.

KURKA: Veverko, máš mne za blázna? Ty chceš podržet peníze, abys měl vždy jakousi nadvládu nade mnou.

VEVERKA: Nadvládu? Bože chraň! Humor káže vždy rovnost, ale lidé se tomu jen smějou.

KURKA: Směj se pro sebe, blázne, ale mně dej peníze!

VEVERKA: Tu je má tobolka. (*Podává mu ji.*)

KURKA (*otevře a prohlíží ji*): Vždyť je prázdná!

VEVERKA: Už zase lžeš, Kurčičko.

KURKA: Nu, cožpak jsem slepý?

VEVERKA: Není plna nezaplacených kont? Což se mám času svému státi tak nevěrným? Naše doba už netrpí v truhlicích tolarův, ale zato konta až zdvihají víka u truhlic. Kontíčka tato jsou tím zajímavá, že ani na jediném nestojí „Obdržel s poděkováním.“

KURKA (*vrací tobolku*): Dělej co dělej, peníze teď dát nebo zaopatřit musíš! (*Sedne si na lavici.*)

VEVERKA: Prosím tě, nezdržuj mne už; Marie se hned vrátí, a já bych s ní ještě rád promluvil.

KURKA: Tedy si vypůjč od ní několik zlatých!

VEVERKA: Neurážej mne tak hloupě! To romanticky smýšlející děvče, které by se už mého pravého, nebásnického jména leklo, podivně by se na mne podívalo! Ztratil bych u ní všechn kredit.

KURKA: Jako všude, kde jsi se jednou zadlužil.

VEVERKA: Co ostatně potřebuješ? Chceš pít? Tedy pij — vždyť hospodský čeká!

KURKA: Ano, na zaplacení! Už přestal čekat.

VEVERKA: Jak? Kdož by byl v tom hloupém člověku tolik moudrosti hledal? Řekli jsme mu přece, že ještě týden zůstaneme! Což jsi se prozradil, že zítra utéct a rád teprve z domova zapravit chceme?

KURKA: To ne — ale tebe má dost, že mu dceru hubičkuješ.

VEVERKA: Nu, ať ji hubičkuje taky. Nemohu ostatně za to, že se mně líbí; ať trestá dceru za to.

KURKA: Sebral nám však náš vak do zástavy.

VEVERKA (*s líčenou útrpností*): Chudák! Jen aby neměl nemoc z leknutí, až bude prázdné papíry rozvinovat! Je tam ovšem také jedna košile, ale což je jedna košile pro nás dva! Já mu ji obětuju.

KURKA: Jsou tam však také tvoje vysvědčení.

VEVERKA (*rozhorlen*): Jak? Vysvědčení? Nešťastníku, tys je tam dal?

KURKA: Osmělil jsem se.

VEVERKA: Ty musí vrátit!

KURKA: Řekni mu to.

VEVERKA: Kurčičko, prosím tě, hled' mu je vyloudit!

KURKA: Už se stalo. On se tím teprv na ně upozornil, vyndal je sám a zavřel do svého šatníku vzdor mé dlouhé a dobře zformulované řeči.

VEVERKA: Ukradni mu je, Martínku!

KURKA: Nemám času. Už mne všechno zde mrzí a půjdu zrovna odtud třeba bez tebe domů. Svou polovici košile mu rád zůstavím. (*Chce vlevo odejít.*)

VEVERKA (*zdržuje ho*): Kurčičko, neopouštěj mne! Musíme nějaký operační plán vymyslet.

KURKA: Zaopatř peníze!

VEVERKA: Ale jak?

KURKA: Vypůjč si od své bláznivé romantiky!

VEVERKA: To nejde!

KURKA: Tedy jdu já! (*Chce zase odejít.*)

VEVERKA: Počkej, bratře! — (*Přechází.*) Právě jsem byl láskou tak krásně opilý, a teď mám náhle ošklivou kočičinu. (*Přechází zase.*) Nic platno, zkusím to; nepůjde-li to však elegantním způsobem, jiného upotřebit nemohu! Prosím tě, odstup zatím zde za stromy, já se přičiním, jak jen bude možno. (*Kurka odejde v levou stranu.*) To bude těžká úloha! Budu muset svou žádost tak obalovat, tak zahalovat a obrazně podávat, že jí snad ani neporo-

zumí. A jaké záminky mám upotřebit? (*Přechází a mluví mezitím dále.*) Snad že jsem ztratil tobolku? To nejde; nosím ji v zevnější kapse, a možná že ji prve u mne zpozorovala. Nebo že si Kurka zlomil nohu? To také ne; má mne za bohatce, a taková maličkost, jako je přítelova zlomená noha, zajisté boháče do rozpaků nepřivede. — Škoda že nemohu pohořet! — Eh což, požádám přímo peníze, a o příčinách budu mluvit tak mlhovitě romanticky, že se slečinka samou pitomostí rozplyne! (*Ďde k pravé straně, vtom potká Lidušku.*)

VÝSTUP TŘETÍ
LIDUŠKA. VEVERKA.

LIDUŠKA (*lekne se*): Ach!

VEVERKA: Lekáš se mé krásy, holubičko? Nelekej se jí, nelekej. Vidíš, tys ještě mnohem hezčí, a já se tě přece nebojím. (*Uchopí její ruku.*)

LIDUŠKA (*hledí se vymknout*): Prosím vás, pane, pusťte mne; nemám času, abych si hrála.

VEVERKA: I ty lehkomyšlné děvče! Hrála! Cožpak jest láska hračkou?

LIDUŠKA (*jako dříve*): Pusťte mne, nebo počnu volat!

VEVERKA: Na poplach, že v mém srdci hoří!

LIDUŠKA: Vy jste nějaký čistý pán! (*Hledí se zase vymknout.*)

VEVERKA: Nejsem pán, jsem tvůj otrok! — Tys však velmi zlá — stůj přece tiše!

LIDUŠKA (*jako dříve*): Nerozdrážděte mne! Že vás poškrábu!

VEVERKA: Prosím tě, buď tak dobrá! Zamiluju se ještě více do tebe, budeš-li hodně zlá. Zlobu mám u děvčat velmi rád, a nepovolím jim nikdy, dokud se zlobí. Chceš-li se mne však zprostit, zamiluj se do mne — pak uteku sám.

LIDUŠKA: Jakpak bych já k tomu přišla, abych se do vás zamilovala?

VEVERKA: To nevím — snad jako já k tomu, abych se do tebe zamiloval!

LIDUŠKA: Vy do mne? Hahaha! Jste snad blázen, který si myslí, že je do každého děvčete zamilován?

VEVERKA: Ano.

LIDUŠKA: Jakže?

VEVERKA: Totiž já vlastně nevím, blázním-li, že miluju, nebo miluju-li, že blázním. Teď však o něčem jiném! Zde to máte jako v ráji! (*Chce ji rychle políbit.*)

LIDUŠKA (*uhne se*): Ó prosím, to je zde zapovězeno.

VEVERKA: Jakýpak by to byl ráj, kdyby v něm bylo něco zapovězeno! (*Chce ji zase políbit.*)

LIDUŠKA (*uhne se*).

VEVERKA: Vidíš, děvčátko, — jakpak se však honem jmenuješ?

LIDUŠKA: Liduška.

VEVERKA: Či ano, Liduška; tedy vidíš — (*Vede ji kupředu a rychle ji políbí.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

MARIE *vystoupí mezitím z pravé strany a zůstane překvapeně stát.* PŘEDEŠLÍ. Ke konci KURKA.

LIDUŠKA (*přidušeným hlasem*): Pomoc!

VEVERKA: Tyť voláš roztomile o pomoc! Roztomile — toť tě musím ještě jednou za to políbit! (*Líbá ji zase.*)

LIDUŠKA: Prosím vás, co si asi myslíte, když tak každé děvče líbáte?

VEVERKA: Nic — pranic! U tebe je ovšem něco jiného, tebe miluju.

LIDUŠKA: Že se vám vysměju! Toť vám ta láska zčerstva narostla!

VEVERKA: Láska je jako malina, dozraje hned při prvním políbení.

LIDUŠKA: Teď bych však byla brzy zapomněla — jakpak vy se jmenujete?

VEVERKA: Já? Antonín Veverka.

MARIE (*pro sebe*): Ten hanebník sprostě lže!

LIDUŠKA: Veverka? A tedy ne Valenrod?

VEVERKA: Někdy také — ale jakpak ty přicházíš k tomu jménu?

LIDUŠKA: I ty můj bože, toť jste tedy ten pán, pro kterého mne slečna poslala! (*Hledí se vymknout.*) Vy bezbožný, kdyby to slečna věděla! Vždyť mně vždycky vypravovala o vás jako o svém milenci. Kdyby to viděla!

MARIE (*přistupuje blíže*).

VEVERKA: Já milencem tvé slečny? Jsem proto už jejím milencem, že ona je do mne zamilována?

LIDUŠKA: Jak? Vy jí nemilujete? Takového anděla?

VEVERKA: Ano, dle obličeje je andělem, ale noha — ta velká noha! — ta vypadá jako kopyto.

MARIE: Děkuju, jste tuze galantním, pane Valenrode!

LIDUŠKA } (*odskočí od sebe*).
VEVERKA }

LIDUŠKA: Já za to nemohu! (*Uteče.*)

VEVERKA (*pro sebe*): Ó malére, malére, tvé jméno je Liduška! (*Nahlas.*) Slečno, já byl tak blažen, že jsem zase u vás, že bych byl samou blažeností celý svět objímal!

MARIE: Nemluvte, pane, jste hanebný lhář! Tomu nebohému děvčeti namluviti, že je milujete, že se jmenujete Veverka, — ó já nešťastná! (*Sedne na lavici.*) Mně puká srdce, že jsem mohla kdy tak sprostého člověka návidět!

VEVERKA (*rozzlobeně*): Slečno!

MARIE: Mlčte! Snad mne nebudete chtít ještě drzou řečí urážet? Ach, srdce puká — vy jste zničil můj život, vy jste mu odňal všechnu poesii!

VEVERKA (*jako dříve*): Čtěte tedy prózu!

MARIE: Vy jste člověk beze všeho charakteru!

VEVERKA: Bez charakteru je u nás všechno. Charaktery zalkly se už při potopě světa, když je Noe do archy vzít nechtěl.

MARIE: Oh, jak jste sprostý!

VEVERKA: Budete-li tak pokračovat, začnu zívát.

MARIE (*vstane*): Ne, nebudu pokračovat — půjdu!

VEVERKA (*mírní se*): Alfonzino! Lásko má! Ty se ve mně mylíš! Myslíš, že jsem tebe nehoden, a já zatím —

MARIE: Což jsem vás neviděla, jak jste mou služku objímal?

Což jsem neslyšela, jak jste o mně mluvil?

VEVERKA: To všechno byl přelud tvých zklamanych smyslův!

MARIE: Nedám vám ani sbohem! (*Odchází vpravo.*)

VEVERKA (*volá za ní*): Ó neodcházej! My se nesmíme rozloučit, Alfonzíno! Ta země bude plakat, na které jsme stáli, ty stromy naříkat, pod kterými jsme se loučili — — Už mě neslyší! Dobře jsem to vyvedl.

KURKA (*vstoupí*): Vyznamenal jsi se! Nepovídej mně, já všechno viděl!

VEVERKA: Povídám ti, bratře, já do ní mluvil, že by se byl mohl kámen obměkčit; podle všeho musí být však tuze lakomá!

KURKA: Nelži, já slyšel všechno!

VEVERKA: Toť musíš mít tedy dlouhé uši!

KURKA: Jak? Ještě urážky?

VEVERKA: Kurčičko, nehádej se! To nám k penězům nepomůže.

KURKA: Ale tvoje hlouposti také ne!

VEVERKA: Víš co, půjdu si k jejímu otci vydlužit.

KURKA: Nepůjčí ti, poněvadž tě nezná.

VEVERKA: Právě proto snad mně půjčí; kdyby mne znal, chránil by se.

KURKA: Zkus to — slyším však písek chrupat a někoho mluvit; bude dobře, když se zase schovám.

VEVERKA: Lépe bude, když se prozatím oba schováme. Jen hned zde za keřem, je dost hustý. (*Oba odstoupí za keř u lavice.*)

VÝSTUP PÁTÝ

MUŠEK a MARIE *vystoupí pravou stranou. PŘEDEŠLÍ za keřem.*

MUŠEK: Není nic platno, dcerunko, pojd' jen se mnou a poslyš.

MARIE (*ohlíží se bojácně, pro sebe*): Buď bohu chvála, že už odešel!

MUŠEK: Poslouchej tedy!

MARIE: Ale tatínku, už jsem ti povídala, že mne strašlivě hlava bolí, a ty mne přece sužuješ.

MUŠEK: To máš od svého dlouhého spaní, Márinko; budeš-li však poslouchat a přemýšlet, přejde bolení hlavy hned. Teď však poslyš! Není zajisté dobře, aby byl člověk samotný, sice by to znělo v Písmě jinak. Já už jsem stár, a rád bych tě viděl zaopatřenou; vyhledal jsem ti tedy ženicha a doufám, že se ti zalíbil. Řekni mně přece, Márinko, jak jsi se rozmyslila a jak se teď Ivan chová. — Neslyšíš, Márinko?

MARIE: Co jste povídal, tatínku?

MUŠEK: Ale děvče, kde je tvá úcta? Ty svého otce ani neposloucháš!

MARIE: Když mne hlava tak hrozně bolí!

MUŠEK (*hladí ji po tvářích*): Zajisté jsi celou noc přemýšlela, jak budeš Ivana komandovat, až budete svoji! Ó to komando, ta berla ženská! To je děvčatům nejmilejší myšlénkou, když mají před svatbou! Ostatně je jim už sama myšlénka na vdavky znamenitě milou hříčkou.

MARIE: Ale já na vdavky nemyslím!

MUŠEK: I mlč, čtveračko! Však se už nemůžeš dočkat, až si tě Ivan vezme!

MARIE: Abych si ho vzala, musila bych ho milovat, a bych ho milovala, nesměl by být tak hloupým.

MUŠEK: Tys přece bláhová! Milovat ho nepotřebuješ, to se vyrovná, poněvadž on tě až k zbláznění miluje. S nebožkou tvou matkou jsme se zpočátku taky nemilovali, a víš přece dobře, že jsme spolu šťastně žili.

MARIE: Nu, pokud já vím —

MUŠEK: Budeš-li pak mlčet, nešťastné dítě! A co se toho týče, že je hloupým, to v manželství pranic neškodí. Budeš tím spíše poroučet. Ale já vždy myslím, že je v Ivanu ledacos ukryto —

MARIE: I nic v něm není ukryto, a já, která jsem do hlavního města —

MUŠEK (*hněvivě*): — co husička šla a co husa se vrátila, ano!

MARIE: Tatínku!

MUŠEK: Přestávám býti tatínkem! (*Pro sebe.*) Musím se stát zlým, sic mne ovine kolem prstu. (*Nahlas.*) Ty si musíš Ivana vzít!

MARIE: Ale tatínku!

MUŠEK (*pro sebe*): Chudák, je smutna. (*Nahlas.*) Dcero, cožpak se má otec tak daleko pokořit, aby své dítě prosil?

MARIE: Cožpak se musím vdát?

MUŠEK: Ovšem že musíš! (*Pro sebe.*) Honem nějakou lež! (*Chvilku přechází, pak nahlas.*) Vidíš, dcero, abych všechny námitky odstranil, přiznávám se ti, že jsem na mizině. Půjčil jsem jednomu ze svých přátel, kterého ti ani jmenovat nechci, peníze z vrchnostenské kasy, a on s nimi ujel. Prozradí-li se to, jsme oba nešťastni. Ivan má peníze a pomůže zajisté, když se staneš jeho ženou.

MARIE (*plačíc*): Bože můj!

MUŠEK: Jaké naříkání! Ty můžeš všechno napravit.

MARIE: Já tedy se mám stát obětí!

MUŠEK: Jakou obětí? Což není konečně muž jako muž? Mužští jsou jako peníze stejného rázu, jeden platí právě tolik jako druhý; teprve když je světem notně otřen, tratí cenu — nu a Ivan není zajisté ještě otřeným penízem.

MARIE: Ale otře se také brzy, protože je z olova! — Jen kdyby to právě Ivan nebyl, ten Ivan, který není ani vyššího citu schopen, který tak sprostě mluví —

MUŠEK: Ivan mluví zcela rozumně. Žes ještě tak nezkušená. Což myslíš, že ti panáčkové, kteří vám tak sladounce cukrujou a zbytečné písničky o lásce skládají, věčně stejní zůstávají? Škoda, že ti nemohu dovolit, abys to s nějakým zkusila. Dokud nejste vdány, předete jako kočičky a milánové vaši sedí tiše jako bílé myšky naproti vám a cukrujou jako holoubkové; jakmile však jste čtrnáct dní hospodyněmi, proměníte se ve staré kočky, lítáte domem, kňučíte a bručíte tak dlouho, až myšky a holoubkové sedění a cukrování zanechají, jako medvědi bručet začnou a do hospody se utíkají.

MARIE: Máte podivný pojem o nás, tatínku!

MUŠEK: To ti nevadí, abys sobě vzala Ivana!

MARIE: Jenom ne Ivana!

MUŠEK: Jaképak dlouhé volení? Povídal jsem ti už, že je jeden jako druhý.

MARIE: Já si oči vypláču!

MUŠEK: S pláčem se už mnohé šťastné manželství počalo!

VÝSTUP ŠESTÝ

IVAN. PŘEDEŠLÍ.

IVAN (*z pravé strany*): Vytrhuju snad?

MUŠEK: Bůh zachraň! Jste velmi vítán. Právě jsme —

MARIE: Prosím tě, tatínku, jen teď ne! (*Odběhne vpravo.*)

MUŠEK: Kdypak tedy budeme svatbu slavit, pane zeti?

IVAN: Svatbu? Jakžpak můžeme svatbu slavit, když se mně zdá, že nevěsta nechce!

MUŠEK: Chce, když vám povídám!

IVAN: Sama mně řekla, že mne nemiluje.

MUŠEK: To vám řekne každá, a kdybyste chtěl vypřáhnout a odejít, padne vám odzadu kolem krku a uškrtní vás, nezůstanete-li stát.

IVAN: Jak? Slečna Mária už řekla, že mne chce?

MUŠEK: I neřekla, to poví vám! Jen srdnatě — a víte co, musíte jí trochu mluvit do noty, tak jak ona to chce — rozumíte?

IVAN: Mně se zdá, že se jí bojím.

MUŠEK: Nestydíte se? Jen s chutí do toho! Ona se vás sama bojí a utekla. Počkejte zde chvíli, já ji zase přilákám. (*Odchází vpravo.*)

IVAN: Pane direktore! Pane — mně se zdá, že už odešel!

VEVERKA a KURKA (*vystoupí*).

IVAN: To se snadno řekne „jen s chutí do toho!“ Já mám však hrozný strach před ní, a vystoupí-li náhle, věru že nepromluví ani slova! — Ale divně je mně přece okolo srdce, he! Tak podivně sladce, když si vzpomenu, že by mohla být Mária mou ženou! Hehe! Bylo by to hezké, kdybychom tak spolu — (*prohlíží se*) nejsem tak zlý člověk,

a kdybych se oženil a žena mne vždycky umyla a šátek uvázala — (*s povzdechem*) ano, ale jak jí to mám říci? Mám prý jí mluvit do noty! Ona však mluví v tak vysokých notách, že já k nim nedosáhnu! Já ji mám tak rád, tak rád, že ani nevím, co povídám, když s ní mluvím. Proč jen neumím mluvit jako ona!

VEVERKA (*ke Kurkovi*): Počkej, zde si vypůjčíme peníze.

KURKA: Myslím, že sklouzneš.

IVAN: Já ji mám tak rád, ale bojím se jí.

VEVERKA (*jako dříve*): Hochu, mně něco napadá — prodám svou lásku, dopomohu mu k Marii!

KURKA: Brachu, ten chlapík vyhlíží jako ze železa, a při tak silném magnetu, jakým je mu Marie, nalezne to železo samo k ní cestu. Nech ho, je jako slepé kotě!

IVAN: A jaká náhoda! Právě dnes se mně zdálo, že jsem ji už měl a že jsem nesl velikánský domácí kříž, tak veliký jako věž, na svých zádech. Nesl jsem ho trpělivě, byl jsem blažen a bál jsem se své ženy.

VEVERKA (*zaklepe mu na rameno*): Má úcta!

IVAN (*pro sebe*): Mně se zdá, že jsem se leknul! (*Ohlídne se.*) Copak jsou to asi zač?

VEVERKA: Má úcta jsem povídal!

IVAN: Ano, to je pravda, povídal jste! — Pozdrav pánbůh!

VEVERKA: „Má úcta“ se říká lidem, kteří skutečně úctu zasluhují, a „pozdrav pánbůh“ zase takovým, kteří by se ještě polepšit měli! Řekněte tedy také „má úcta!“

IVAN: Má úcta! (*Pro sebe.*) Mně se zdá, že jsem opilý.

VEVERKA: Vy jste Ivan, že ano?

IVAN: Inu ovšem, hehehe!

VEVERKA: Nu tak, hehehe! (*Smějou se.*)

IVAN: Jakžpak mne znáte? Kdožpak jste vy?

VEVERKA: Přišli jsme, abychom vám pomohli k Márince! (*Ke Kurkovi.*) Musíme si pospíšet!

IVAN: Vy — mně? Jak to?

VEVERKA: Jsme dva studenti a můžeme bez vychlubování se směle říci, že jsme nejlepší studenti z celé Prahy, — vid', příteli?

KURKA: Ovšem, ovšem! Co je pravda, to je pravda!

VEVERKA: Dosáhli jsme v studiích už takové dokonalosti, že sotva třikrát za rok do školy jdeme, — vid', příteli?

KURKA: Mohu na to přísahat!

VEVERKA: A když přijdou prázdniny, chceme člověčenstvu nadbytem své moudrosti pomáhati, a cestujeme nyní na příklad po Čechách, abychom dobrodiní prokazovali a lidem ulehčili, — vid', příteli?

KURKA: Každé slovo zlaté zrnko! Tak na příklad jsme zdejšímu hospodskému už pořádně odlehčili!

VEVERKA: Nikdo by to v nás dvou lidech při našem nepatrném zevnějšku nehledal, zvláště však slyší-li naše nepatrná jména. Já se totiž jmenuju Veverka a tady můj přítel Kurka. Jak se jmenuješ, příteli?

KURKA: Kurka.

VEVERKA: Vidíte, že vám ani slovem neselhu! I vám chceme pomoci. Vy milujete Marii, a ona toho věru zasluhuje. Kdybyste ji dostal, mohl byste být šťastným.

IVAN (*pro sebe*): Já se udivím!

VEVERKA: Nedostanete ji však, protože ona je příliš vzdělaná a vy příliš sprostým.

IVAN (*pro sebe*): Ty můj bože, ti lidé jsou vševědoucí!

VEVERKA: Zvláště váš způsob mluvení je jí protivný, a dokud se jí po básnicku z lásky nevyznáte, nedostanete jí.

IVAN (*smutně*): A toho nedokážu nikdy, a tedy ji také nikdy nedostanu!

VEVERKA: Dostanete, povídám! My vám pomůžeme, naučíme vás to!

IVAN: To bude dlouho trvat, a ona bude za chvilčičku zde! Mám se jí hned vyznat!

VEVERKA: Na mou věru, on má pravdu — vid', příteli?

KURKA: Smutnou pravdu!

VEVERKA: Vidíte zase, že nelžeme! (*Ke Kurkovi.*) Teď to bude smutně vyhlížet. Já nemohu prozatím z místa. (*Ohlíží se a zahlídne besídku.*) Ah, teď to mám! (*Běží k besídce a dívá se tam.*) Výborně, to půjde! My dva se zde schováme do besídky, vy se postavíte k ní, opřete se takhle —

(*podepře se levým loktem, položí levou ruku na čelo a pravou na srdce*) a to bude vaše první držení se. My vám budeme napovídat —

KURKA: Ale, Veverko!

VEVERKA: Vidíte, můj přítel je srozuměn! My vám tedy budeme napovídat, dokud se ona neoblomí. Až se počne její pevnost trochu viklat, naznačíme vám vhodný okamžik, vy pokročíte, kleknete takhle před ní (*klekne před Kurkou*), uchopíte ji takhle za ruku (*chopí Kurku za ruku*), budete líbat ruku, vzdychat, k zemi hledět — ne, počkejte, vy nesmíte k zemi hledět, máte pleš, a ta by mohla nemilý dojem způsobit — budete jí tedy hledět stále v oči a mezi líbáním a vzdycháním jen stále odříkávat: „Mám naději? Vyjde mně má hvězda?“ Pamatujete si to?

IVAN: Inu ovšem, hehehe! Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

VEVERKA: Nu, dosti dobře, ačkoli se váš hlas k tomu jaksi nehodí! A až řekne „ano“, nebo něco podobného, vstanete (*vstane*), přitisknete ji k sobě a zvoláte: „Nyní bych rád zhynul, kdyby mne život znovu netěšil!“ — Ostatní už zase my uděláme.

IVAN: Toť bude celá komedie! Ale jakpak, když to všechno nepomůže?

VEVERKA: I pomůže! Jen dávejte dobře pozor na to, co vám budu napovídat, abyste se nepodřekl! Ostatně — (*udeří se do čela*) počkejte, já mám kapitální myšlenku! (*Šeptmo ke Kurkovi.*) Chtěla vždy, abych na ni báseň napsal. Toho použijeme.

KURKA (*nahlas*): Tys blázen!

VEVERKA (*tajně*): Osle! (*Nahlas.*) Vidíte, můj přítel mně praví, že jsem celý blázen, když někomu pomoci mohu. (*Vyndá číslo novin.*) Zde toto číslo Květů strčíte do své náprsní kapsy a vyndáte je, až vám řeknu! Rozumíte?

IVAN (*sahá po listu*).

VEVERKA: Počkejte přece. Vy se zde jmenujete Vlastimil Kolínský.

IVAN: I bože zachraň! Já se jmenuju Ivan Včelák!

VEVERKA: Nu dobře, dobře, to víme; v tomto listu se však jmenujete Vlastimil Kolínský a psal jste tuto báseň „Mé milce“.

IVAN: I bože zachraň! Nepsal! Ani mi nenapadlo!

VEVERKA: Cožpak tak těžce chápete? Musíte dělat před Marií, jako byste to byl básnil a lživým jménem, poněvadž Včelák trochu nebásnický zní, podepsal. Rozumíte už, že má Marie myslet, že jste tuto báseň „Mé milce“ z tajné lásky k ní napsal?

IVAN: I už rozumím, hehe! (*Schová list.*)

VEVERKA: A teď se schováme s přítelem do besídky. Z počátku nechodte blíž, abyste nás neprozradil, a přistupte teprve pak, když toho bude zapotřebí. Musíme s vámi však ještě něco vyjednat. Uvykli jsme činit, kde možná, dvojnásobné dobré. Musíte nás za naši pomoc tím odměnit, že nám zaopatříte novou příležitost, abychom mohli dobrodiní prokazovat. Podporujeme hlavně rádi chudé studenty, a žádáme tedy od vás, abyste po zdaření se našeho podniknutí několika zlatými nás podporoval. Známe dva výtečné studenty, kteří právě nyní ve velké nesnázi jsou, — vid', příteli?

KURKA: Ba, ba!

IVAN: I milerád, pánové! (*Veverka a Kurka vejdou do besídky, Ivan za nimi.*) Bude to slavné, pánové, ale mně se zdá, že mám přece strach.

VEVERKA: Jděte přece ven, vždyť nás vyzradíte!

IVAN (*vyjde*).

KURKA: Ty vyvedeš nějaký skandál!

VEVERKA: Nám neuškodí!

IVAN (*venku k besídce*): Mně se však přece zdá, že mám strach.

VEVERKA: Mlčte už.

VÝSTUP SEDMÝ

MUŠEK. *Později* MARIE. PŘEDEŠLÍ. *Ke konci* LIDUŠKA.

MUŠEK: Nu zde jsem, Ivánku. Marie přijde co nevidět, tedy s chutí do toho. Já zatím někam odskočím, vrátím se však zase brzo, abych vás požehnal.

IVAN: Pane direktore! — Už zase jde!

MUŠEK: Jen s chutí, jen s chutí! (*Odchází nazad a mluví pro sebe.*) Však my daleko neodejdeme; schováme se zde za keřem, a když bude toho zapotřebí, vyrazíme co sukurs. Když jsem byl roku třináctého u zemské obrany důstojníkem, býval jsem také často sukursem a také jsem se často schovával. (*Mezitím se byl kolem zase ku popředí zatočil a schová se za keřem u lavice.*)

MARIE (*vstoupí*): Neviděl jste otce, pane Ivane? Objednal mne sem!

IVAN (*přitočí se rychle k besídce, podepře se levým loktem, položí levou ruku na čelo a pravou na srdce; mluví opatrně a pomalu. Veverka položí uvnitř hlavu ku keři*): Chtěl mně, slečno, poskytnout příležitost, abych —

MARIE: Běrete sobě zbytečnou práci! Sbohem! (*Chce odejít.*)

IVAN (*nepohnutě*): Ó zůstaň, slunce moje, sešli jen jediný vlašný paprslek do mých chladných nader; ó vyslyš mne jen, můj anděle, aby se stísněným prsoum ulevilo! (*Pro sebe.*) Já tomu nerozumím!

MARIE: Co je to? Jaká to změna? Co se s vámi stalo? (*Ďde zase kupředu a zůstane vpravo u lavice stát.*)

IVAN: Ó teprv se stane, až neláskou vaší nebohé mé srdce pukne!

MARIE (*s podivením*): Pane Ivane! (*Pro sebe.*) Ten člověk není tak nevzdělaným, jak jsem myslela!

IVAN: Pozdvihněte ruku — (*šeptmo k besídce*) či tak! (*Pozdvihne pravou ruku; nahlas*), aby slunce na nebi stát zůstalo, až buď zvítězím, buď padnu! Marie, lilium, růže moje, já vás nevyšlovně miluju, a vy mnou plačtivě — (*k besídce*) ah tak! (*plačtivým hlasem*) opovrhujete! (*Sáhne zase k srdci.*)

MARIE (*jako dříve s podivením*): Já vás nikdy tak nepoznala.

Vyť jste zcela jiným, duchaplnějším, plným jarosti.

IVAN (*šeptmo k besídce*): Já tomu nerozumím.

VEVERKA: Mezku!

IVAN: Mezku — (*šeptmo k besídce*) ah tak! (*Nahlas.*) Mezků — vy odpustíte, že se tak vyjádřuju — je tak mnoho kolem nás, že člověk se bojí být člověkem. Já vás dříve neznal, neobjevil jsem se, jakým vlastně jsem, a když jsem vás konečně seznal, byla jste už proti mně předpojata a opovrhovala jste mnou. Jsem příliš ostýchavý, než abych byl na vás naléhal. Nyní však to více nevydržím — líp náhlou smrt než bídné dlouhé umírání! Rcete jedním slovem, andělská Marie, mohla byste mne milovat? (*K besídce.*) Já se potím.

MUŠEK (*vystrčí hlavu*): Já se udivím! — On se přetvařoval!

MARIE (*pro sebe*): Věřu že ani nevím, na čem jsem! Byla by to však znamenitá pomsta na Valenrodovi! Zdál se být vzdělaným, poetickým — a byl sprostým, a tento zdál se být sprostým — a je vzdělaným a poetickým.

IVAN (*k besídce*): Mně je zle. (*Nahlas.*) Mlčte — (*k besídce*) ah tak! (*nahlas*) ano mlčte, já mlčením své štěstí prohrál! Já mlčel a zpíval jen pro sebe o své lásce; vyndejte — (*k besídce*) ah tak! (*nahlas*) který časopis jen chcete (*vyndá číslo novin*), a máte černými, smutnými písmenami vzdechy mého srdce zaznamenány. I zde mám jedno číslo Květů, kde jsem co Vlastimil Kolínský „Milce“ povzdech věnoval. Jděte kupředu — (*k besídce*) ah tak! (*Ťde k Marii, podá jí list, klekne a políbí její ruku.*) Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

MUŠEK: On vyhraje beze mne!

MARIE (*čte list*): Jak? Já opěvána? Ó bože! A Vlastimil Kolínský, jaké to krásné spisovatelské jméno! Nezadal byste, pane Ivane, abyste směl vůbec své jméno na Kolínský změnit?

IVAN: Už je zadáno! Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

MARIE: Valenrode, já tebou opovrhnu!

IVAN (*pro sebe*): Ona mnou opovrhuje! (*Nahlas.*) Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

MARIE (*pro sebe*): Jak to mám ukončit?

IVAN: Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

MARIE: Já vás vždycky náviděla a nevěděla jsem — ó pomozte mně!

IVAN (*vstane a přitiskne ji k sobě*): Nyní bych rád zhynul, kdyby mne život znovu netěšil!

MUŠEK (*vystoupí*): Bravo! Vivat!

VEVERKA } (*v besídce*): Bravo! Vivat!
KURKA }

(*Kurka vyjde předem, Veverka chce prolízt stěnou, uváže však za vlasy.*)

MARIE: Jak? Pan Valenrod? — Co zde děláte?

VEVERKA: Přemýšlím, jak by to bylo dobré, kdybych nosil paruku! (*Osvobodí se a vystoupí.*)

MUŠEK: Kdopak jsou ti pánové?

IVAN: Tadyhle ten je pan Veverka —

KURKA (*ukazuje na sebe*): A tento je pan Kurka.

MARIE: Jak? Vy je znáte?

IVAN: Inu ovšem, hehe! Nyní bych rád zhynul —

MARIE: A jména Valenrod a —

VEVERKA (*tajně k Marii*): Nejmenujte jich, jsou vymyšlená a sloužila jen k tomu, abychom si romanticky zažertovali a z romantiky trochu dobrý den —

MARIE: Otče, ochraňte mne!

VEVERKA: Slečna se leká, že kladu svatbu nejdéle do čtyř neděl. Oh prosím, odpusťte — (*Chce jí ruku políbit, ona mu ji utrhne.*)

MUŠEK: I ani do čtrnácti dní! Pánové Veverko a Kurko — hehehe, zpropadená jména, to však neškodí, vy budete hostmi.

VEVERKA: Litujeme, že po vyjednání nějaké maličkosti s panem Včelákem hned se odebrat musíme. Nevěsta odpustí!

LIDUŠKA (*vyběhne*): Slečinko, ten — ach, to jsem se zase lekla.

MUŠEK: Přej Márince štěstí — je nevěstou!

LIDUŠKA: Nevěstou ?

MARIE: Ano, Liduško, a mým ženichem tady pan Ivan čili Kolínský, jak se teď bude jmenovat.

LIDUŠKA (*potajmo*): Přeju vám, aby byl hodnější než ten předešlý.

MUŠEK: Nyní však dost mluvení, pojďme do zámku a zapijeme tu těžkou práci vínem!

MARIE: S radostí půjdu odtud! Pojďte, pane Kolínský!

IVAN: Nyní bych rád zhynul —

MUŠEK: I nechte teď hynutí a napijte se raději, abyste nedostal po tak ohnivém vyznání lásky zapálení krku!

MUŠEK, IVAN a MARIE (*odejdou vpravo*).

VEVERKA: Vidíš, Liduško, jak jsem nebohý osiřel!

LIDUŠKA: Vidím alespoň to, že jste nelhal, když jste o slečince zcela lhostejně mluvil, a že vám přece trochu věřit možno.

VEVERKA: A nevěřila jsi mně prve, že tě miluju ?

LIDUŠKA: Teď bych vám i věřila, kdybyste řekl, že si mne vezmete.

VEVERKA: Už je na to pozdě, holečku! Bylo by to snad šlo, dokud jsem byl studentem; ale teď se stanu praktikantem, a to bych ženu neuživil. (*Odcházejí za prvními.*)

Opona rychle spadne.